

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

Економічна компаративістика

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань
Спеціальність
Рівень

05 «Соціальні та поведінкові науки»
051 «Економіка»
третій (підготовка здобувачів ступеня вищої освіти
доктора філософії)

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

вибіркова
українська

Завідувач кафедри
Економічної теорії, статистики
та прогнозування

д. е. н., проф. Раєвнева О. В.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри Економічної теорії, статистики
та прогнозування
Протокол № 2 від 01.09.2018 р.

Розробник:
Кліменко О. М., к.е.н., доц. кафедри Економічної теорії, статистики
та прогнозування,

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни:

Пропонується аналіз національних економічних систем за допомогою виділення й зіставлення їх структурних елементів, що дозволяє покласти в основу їх класифікації і порівняльного аналізу чіткі соціально-економічні критерії. Саме це дозволяє глибше зрозуміти: особливості окремих економічних систем; закономірності світового господарства епохи глобалізації в цілому; моделі прогнозування розвитку національних економічних систем.

Навчальна дисципліна «Економічна компаративістика» критично аналізує досягнення різних теоретичних шкіл, існуючі проблеми, аналіз неокейнсіанських, інституціональних і неінституціональних, неомарксистських економічних систем. Ці теоретичні й методологічні підходи відповідно розширюють і області дослідження, орієнтуючи на пошук додаткової фактичної бази для порівняльного аналізу.

Вивчення навчальної дисципліни «Економічна компаративістика» дозволить розширити поняття слухачів про соціально-політичні процеси й механізми дії різних економічних систем у сучасному суспільстві, отримати історичний досвід розвинутих країн, систематизувати знання про сутність економічних систем різних типів країн та професійно надати прогностичні напрями розвитку національних економічних систем в залежності від їх типологізації.

Актуальність вивчення дисципліни «Економічна компаративістика» в Україні ґрунтується на необхідності остаточного формування та подальшого розвитку національної соціально-економічної моделі .

Мета навчальної дисципліни:

формування у слухачів фундаментальних знань теорії та практики дослідження національних економік, що існують у рамках різних суспільних систем, їх типологізації, подібностей й розходжень між ними, а також їх вплив на економічні процеси й функціонування національних економік.

Курс	1	
Семестр	1	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	14
	семінарські, практичні	24
	лабораторні	-
Самостійна робота	112	
Форма підсумкового контролю	іспит	

Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здійснювати обґрунтування значення аналізу основних підходів закономірності та розвитку економічних систем	Вміння визначати сутність порівняння національних економічних систем та основних підходів щодо їх аналізу; типологізувати економічні системи; аналізувати закономірності та тенденції розвитку національних економічних систем
Розробляти оптимальну систему типологізації розвинених ринкових соціально-економічних систем	Вміння досліджувати основні варіанти розвинених ринкових соціально-економічних систем; використовувати критерії типологізації при аналізі особливостей функціонування ринкових економік; характеризувати ключові моделі ринкових економік
Розробляти оптимальну систему типологізації соціально-економічних систем, що розвиваються та формуються	Вміння типологізувати економіки, що формуються та трансформаційні економіки. Здатність аналізувати основні моделі трансформаційних економік.
Просліджувати вплив світогосподарських відносин на формування інноваційних моделей розвитку національних економічних систем	Вміння аналізувати вплив світогосподарських відносин на функціонування соціально-економічних систем різних типів; робити обґрунтовані висновки щодо трансформації світогосподарських зв'язків і формування глобальних економічних режимів

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Методологія порівняльного аналізу національних економік

1.1. Методи порівняльного аналізу національних економік. Соціо-просторові й соціо-часові зіставлення національних економік. Різні підходи до визначення їх втримування.

1.2. Багатоваріантність розвитку економічних систем. Можливість варіацій економік у рамках однотипних суспільних систем. Наявність специфічних (загальних і часток) критеріїв ефективності в різних типах економічних систем.

1.3. Техніко-економічні параметри порівняння. Проблема універсальних критеріїв для міжтипного зіставлення економічних систем. Порівняння відносин, що визначають спосіб координації. Порівняння способів з'єднання виробника із засобами виробництва. Параметри порівняння відносин власності. Параметри порівняння відносин відтворення й механізмів функціонування економічних систем. Порівняння соціальних і інституціональних параметрів

Практичне заняття. Вирішення практичних завдань на взаємозв'язок економічних наук та їх методи дослідження. Вирішення практичних завдань на визначення методологічних принципів розвитку економічних систем.

Тема 2. Ринкові моделі розвитку національних економічних систем

2.1. Типологізація ринкових моделей розвитку. Основні варіанти розвинених ринкових соціально-економічних систем. Порівняльний аналіз економічної ефективності основних капіталістичних моделей. Соціальні й гуманітарні результати. Взаємодія різних типів розвинених ринкових економічних систем і проблеми глобального миру.

2.2. Нагромадження некапіталістичних тенденцій у зрілому індустріальному капіталізмі. Постіндустріальний капіталізм. Проблема генезису різних соціально-економічних систем на постіндустріальній основі.

2.3. Порівняльний аналіз ринкових моделей розвитку. Типологізація капіталістичних економічних систем. Критерії типологізації ринкових економік. Механізм прийняття рішень. Економічні інститути. Правила (формальні й неформальні). Економічні ресурси. Природа й ступінь індивідуальних воль і прав. Стимули (моральний, матеріальні, примусові)

2.4. Економічні моделі розвинутих країн. Основні моделі ринкових економік. Англо-саксонська модель (на прикладі США, Великобританії, Ірландії, Канади, Австралії, Нової Зеландії). Загальні й специфічні характеристики. Східно-азіатська модель (на прикладі Японії). Рейнско-Альпійська модель (на прикладі Німеччини) Шведська модель (на прикладі Швеції, Норвегії, Фінляндії). Корпоративна модель (на прикладі Італії).

Практичне заняття. Вирішення практичних завдань на визначення методологічних принципів розвитку економічних систем. Вирішення практичних завдань на визначення типів ринкових моделей розвитку.

Тема 3. Моделі розвитку національних економічних систем, що формуються.

3.1. Типологізація моделей розвитку, що формуються. Економіки, що розвиваються як особливий тип соціальних і економічних систем. Загальні риси й специфічні ознаки. Теоретичне пояснення феномена економік, що розвиваються. Традиції як основа поведінки індивіда й життя суспільства. Природні виробничі чинності й відносини особистої залежності. Примітивна економіка.

3.2. Порівняльний аналіз моделей розвитку, що формуються. Критерії типологізації економік, що розвиваються. Рівень розвитку, рівень добробуту, рівень індустріалізації, співвідношення соціально-економічних укладів, роль у міжнародному поділі праці. Найменш розвинені країни. Проміжне положення нових індустріальних країн.

3.3. Формування змішаних соціально-економічних моделей розвитку у світі, що розвивається. Традиційна модель і її варіанти. Державно-капіталістичні економічні системи. Проблема бюрократії й "бюрократичного капіталізму". Нео-традиційна економічна модель. Латиноамериканські соціально-економічні моделі розвитку. Ісламські соціально-економічні моделі. Структурної й системні (внутрішньої й зовнішні) перешкоди на шляху формування стійких соціально-економічних систем у Тропічній Африці.

Практичне заняття. Вирішення практичних завдань на взаємозв'язок економічних наук та їх методи дослідження щодо визначення розвитку економічних систем країн, що формуються.

Тема 4. Моделі розвитку національних економічних систем, що розвиваються

4.1. Порівняльний аналіз економік, що розвиваються. Структура форм власності. Роль неформальних інститутів. Специфіка економічних детермінант соціальної стратифікації. Проблема маргіналізації соціальних груп у країнах, що розвиваються. Місце й роль економік, що розвиваються, у світовому господарстві. Перспективи соціально-економічного розвитку економік, що розвиваються, в епоху глобалізації.

4.2. Типологізація трансформаційних економік. Загальні й специфічні риси перехідних економік. Критерії типологізації перехідних економік. Зміна ролі й функцій держави. Децентралізація прийняття економічних рішень. Зміна прав і форм власності. Зміна економічних механізмів. Зміна правил. Зміна способів мобілізації ресурсів.

4.3. Порівняльний аналіз трансформаційних економік. Соціально-економічні моделі розвитку трансформаційних економік. Перехідні економіки як особливий тип соціальних і економічних систем. Основні способи й методи соціально-економічної трансформацій. Темпи й форми лібералізації перехідних економік. Формування нових цілей виробництва, критеріїв ефективності й стимулів до праці. Перерозподіл прав власності. Мобілізація ресурсів для фінансування відтворення й проблема структурного пристосування економіки.

4.4. Соціально-економічні моделі, трансформаційних економік. Перспективи в країнах Центральної й Східної Європи й у країнах СНД. Імітація й адаптація соціально-економічних моделей розвинених капіталістичних країн. Симбіоз елементів ринку й командного керування економікою. Формування специфічних (відмітних) особливостей нових економічних систем.

Практичне заняття. Дискусії про причини кризових явищ і зростання в перехідних економіках. Вирішення практичних завдань щодо становлення економіки країн, що розвиваються, та аналізу трансформаційних економік. Вирішення ситуаційних завдань щодо впливу соціальних негараздів на трансформаційні економіки.

Тема 5. Формування інноваційних моделей розвитку національних економічних систем

5.1. Вплив світогосподарських відносин на функціонування соціально-економічних систем різних типів. Дифузія мікро- і макрорівнів економічного життя. Інтеграція й маргіналізація. Зміна ролі держави. Основні протиріччя. Еволюція основних моделей розвитку під впливом науково-технічного прогресу й глобалізації. Формування нової соціально-економічної моделі розвитку, що базується на знаннях, і глобального інформаційного суспільства. «Партиципаційна» соціально-економічна модель.

5.2. Вплив науково-технічної революції на організацію й ефективність економічної діяльності в розвинених країнах. Нова модель розвитку. «Економіка, що базується на знаннях» (на прикладі Ірландії та Фінляндії): відмітні ознаки; показники ефективності; результативність.

5.3. Глобалізація та її вплив на моделі розвитку. Глобалізація: основні підходи до визначення. Утримування процесів глобалізації. Трансформація світогосподарських зв'язків і формування глобальних економічних режимів. Основні агенти глобальної економіки. Транснаціональні корпорації, міжнародні фінансові інститути й мегаполіси. Глобальні економічні й інформаційні мережі.

Практичне заняття. Вирішення ситуаційних завдань щодо причин формування нових моделей економічного розвитку. Дискусія за темою розбіжності нових моделей з концепцією сталого розвитку". Вирішення ситуаційних завдань щодо впливу глобалізації на сучасні економічні моделі розвитку країн.

3. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у слухачів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у слухачів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських, лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє слухачу скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання слухача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань слухачів. Оцінювання знань слухача під час семінарських, практичних і лабораторних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична

правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи слухачів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей слухачів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування слухачами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій (два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання), які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки слухача і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Слухача слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Практичні заняття	Презентація домашніх завдань	Поточні контрольні роботи	Творчі завдання	Наукова стаття	Колоквіум	Усього
Тема 1. Методологія порівняльного аналізу національних економік	1-4 тиждень	4	4	1				9
Тема 2. Ринкові моделі розвитку національних економічних систем	5-7 тиждень	3	3	1	2			9
Тема 3. Моделі розвитку національних економічних систем, що формуються	6-9 тиждень	4	4	1	1		5	15
Тема 4. Моделі розвитку національних економічних систем, що розвиваються	10-13 тиждень	4	4	1	2			11
Тема 5. Формування інноваційних моделей розвитку національних економічних систем	14-17 тиждень	4	4	1		2	5	16
Іспит								40
Усього		19	19	5	5	2	10	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		
		не зараховано	

4. Рекомендована література

Основна

1. Кліменко О.М. Економічна компаративістика як стратегічний засіб розвитку та реформування економіки України // Бізнес Інформ. – 2016. - № 12. – с. 8-12.
2. Колганов А.И., Бузгалин А.В. Экономическая компаративистика: Учебник. – М.: -ИНФРА-М, 2011. – 746 с.
3. Роузфилд, Стивен. Сравнительная экономика стран мира. Культура, богатство и власть в XXI веке, РОССПЭН, Москва, 2004 г.

Додаткова

4. Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії: навчальний посібник / В. Д. Базилевич, К.С. Базилевич. — 2-ге вид., стер. — К. : Знання, 2008. — 263с.
5. Глобализация и социальная политика развитых стран / Сборник обзоров. - М.: РАН, 2008. -280 с.
6. Колесніченко І. М. Інституціональна економіка: конспект лекцій / Харківський національний економічний ун-т. — Х. : ХНЕУ, 2008. — 216с.
7. Макроекономіка. Навчальний посібник / О. М. Кліменко, О. М. Крюкова, В. М. Філатов та ін. : Під заг. ред. О. М. Кліменко. –Харків: Изд-во «Инжэк», 2011. – 250 с.
8. Мировая экономика, 2-е издание. Учебник под ред. проф. Булатова А. С., ЭКОНОМИСТ, Москва, 2006 г.
9. Hough P. Understanding Global Security / Peter Hough. – Publisher Taylor & Francis, 2009. – 293 p.
10. Kelley J. Economic development reduces tolerance for inequality: a comparative analysis of thirty nations / J. Kelley, M.D.R. Evans ; ed. by M. Haller, R. Jowell, T.W. Smith // The International Social Survey Programme, 1984–2009 : Charting the Globe. — London; New York , 2009. — P. 49–71.

Інформаційні ресурси Інтернет

11. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua/
12. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/nk>.
13. Регіони України : статистичний щорічник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
14. Сайт Всемирного совета бизнеса по устойчивому развитию [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.globalcompact.org>
15. Статистична звітність емітентів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.smida.gov.ua/db/emitent.